

AUGUST STRINDBERG.

Wanneer wij enkele regels wijden aan den bekenden, onlangs overleden Zweedschen schrijver, wiens naam hier boven staat, dan is het minder om de aandacht nog eens te vestigen op hetgeen hij voortbracht, dan wel om de betekenis van zijn streven voor het maatschappelijk leven onzer dagen, en — om meer.

Menigeen uit onze kringen maakt uitsluitend kennis met de enkele *christelijke* werken in den laatsten tijd uit het Zweedsch vertaald, en beoordeelt allicht daarnaar heel de Zweedsche letterkunde. Maar de waarheid is, dat veel wat van daar komt, beslist ongeloovig, pessimistisch en revolutionair is. De drie grootste Noorsche schrijvers van den laatsten tijd, Ibsen, Björnson en Strindberg, waren allen beslist ongeloovig. De laatste zelfs het felst tegen het Christendom. Daarbij waait door zeer vele dezer Noorsche boeken (ik wees hier reeds vroeger op) nog iets van den geest, die het oude heidendom der Scandinaviërs bezielde. Zelfs Runa's boeken toonen daar nog de sporen van, hoe beslist christelijk zij zich overigens uitspreken.

Strindberg is vooral bekend door twee boeken. Het eerste, dat den Bijbelschen titel „De zoon der dienstmaagd” draagt, verdient vooral de aandacht, omdat het den sleutel schijnt te geven tot het vele raadselachtige in des schrijvers leven. Wie hem wil kennen, moet dit boek lezen, evenals men David Copperfield moet gelezen hebben om Dickens te begrijpen.

Een jeugd, een blijde jeugd althans heeft Strindberg, dat bewijst zijn boek, niet gekend. In het ouderlijk huis was het leven ver van aangenaam. De moeder, een gewezen dienstbode, wist zeker wel van werken, maar weinig van huiselijke opvoeding. Zij raasde en tierde onophoudelijk. Daarbij kwam, dat de vader, die scheepsbevrachter was, allerlei tegenspoed had, en wrevelig werd onder de zorgen, die hem drukten. Bij zijn vrouw vond hij raad noch troost. Meer dan één kind werd door den dood weggenomen. Geruimen tijd namen de zorgen al maar toe. Wel ging het eindelijk beter, en kon August toen een goede school bezoeken, maar de eerste droevige indrukken van ellende en onvrede bleven hem altijd bij. Niets liefelijks vond hij later in het herdenken van zijn ouders en hun huis. Hij voelde zich ook later steeds eenzaam en stond als een vreemdeling tegenover een ruwe wereld.

Wat geesteskind Strindberg eigenlijk was, is moeilijk te zeggen. Blijkbaar heerschten in zijn geest verwarring en onzekerheid, was hij steeds aan het twijfelen en zoeken. Brandes, een der grondigste kenners van de Noorsche letterkunde, betwijfelt zelfs of Strindberg wel altijd recht bij zinnen was, of hij niet leed aan vervolgingswaan en ongezonden lust tot tegenspraak. Soms ook verbeeldde Strindberg zich, geheimzinnige waarschuwingen en aanwijzingen te krijgen. Men is geneigd hem voor een heidensch mysticus te houden. Daargelaten of het waar is, dat hij eens Roomsche en monnik wou worden, dit is zeker, dat hij zich een tijd lang bezig hield met de studie der zoogenaamde geheime wetenschappen (geesten-zien, tooverij, waarzeggerij, enz.) Ook was hij een groot bewonderaar van zijn befaamden landgenoot Swedenborg, den geestenziener uit de 18de eeuw, die nog veel volgelingen heeft.* Ook is hij een tijdlang volgeling geweest van Nietzsche, den bekenden Duitschen ongeloovige, die al zijn verachting over het Christendom uitgoot. Ten slotte schijnt hij, nu een twintig jaar geleden iets gekend te hebben, waardoor hij, zooals men het noemde, „vroom” werd en toenadering toonde tot het Bijbelsch Christendom. Uit wat hij zegt

*) Wat S. bedoelde met het opdragen van eenige zijner geschriften aan Swedenborg, is almeê ver van duidelijk.

valt echter moeilijk op te maken, of het werkelijk bekeering was, zooals in Joh. V vs. 24 wordt bedoeld. Zie hierover zijn boek „Damascus.”

Zeker is, dat de arbeiders te Stockholm hem, toen hij 63 jaar oud was, hulde brachten als een wegwijzer naar nieuwe denkbeelden, als een sociaal-democraat. Zeker ook, dat hij met groote vrijmoedigheid de dingen, die hij in staat en volk verkeerd achtte, openbaar maakte, wat hem vele tegenstanders bezorgde en den haat van velen, die de leiding der zaken hadden. Strindberg, altijd wankelmoedig, nu hoopvol, dan weer somber, had het trouwens, toen hij nog pas even twintig jaar was, reeds zoóver gebracht, dat hij de gansche wereld als een grooten mesthoop beschouwde, en de maatschappij der Zweedsche hoofdstad als niet veel beter. Toch versmaadde hij het niet, ook uit dien mesthoop zijn voordeel te trekken. Eerst geminacht, verdiende hij later met zijn schrijven veel geld, was ook een poos lang schouwburg-directeur, wat hem echter niet voordeelig schijnt geweest te zijn. In elk geval ontbrak het hem in later leeftijd aan het tijdelijke niet. Niet lang vóór zijn dood werd in Zweden een aanzienlijke som geld bijeengebracht, en hem als blijk van eer aangeboden. Doch Strindberg gaf het geld, na dekking van eenige schulden, aan de armen. Aan huldiging en eer heeft hij later trouwens wel zijn deel gehad.

Zijn tweede boek, waarvan wij boven spraken, heet „De Roode Kamer,” een naam, ontleend aan dien van een vergaderzaal te Stockholm. Dit boek is een groote, heftige aanval op al wat Strindberg in de maatschappij verkeerd achtte. In de Roode Kamer kwam hij met zijn vrienden herhaaldelijk saam, veelal jonge menschen, en dan ging het heftig toe. Niets en niemand werd ontzien. Niets scheen meer goed te zijn of te deugen. Geen wonder dat het boek, hetwelk aan dit alles uiting gaf, Strindberg veel tegenstanders verwekte. De Socialisten achtten hem hun held. Later was hij een geniaal man, al beweerde hij meer dan hij bewees. Uitdagend als zijn voorkomen was zijn schrijven.

Hoe is het einde van dezen man geweest? Ook hierover ligt een sluier, evenals over zijn zoogenaamde gemoedsverandering. Ook in zijn laatste dagen waren zijn denkbeelden dikwijls verward. Opmerkelijk is echter wat door de bladen, en juist geen christelijke, werd meegedeeld:

„Maandagavond om negen uur was Strindberg voor het laatst bij zijn volle bewustzijn. Hij riep zijn dochter tot zich, liefkoosde haar en uitte slechts de twee woorden „lieve Greta” als laatsten afscheidsgroet. Toen nam hij zijn *Bijbel*, welke al dien tijd naast hem gelegen had, drukte hem tegen zijn borst, en zeide met hoorbare stem: „Ik heb nu met het leven afgedaan. *De balans is opgemaakt* en — terwijl hij op den Bijbel wees — *dit is het eenig juiste.*”

„Dat waren zijn laatste woorden. Sedert glimlachte hij slechts, in de weinige oogenblikken, dat hij nog bij zijn bewustzijn was, maar duidde met teekenen aan, dat men den Bijbel op zijn borst zou leggen, als hij gestorven was. De laatste tien uur van zijn leven kende hij niemand meer uit zijn omgeving. Toen kwam de dood, en spoedig verspreidde zich over zijn vroeger pijnlijke trekken de uitdrukking des vredes.”

Zoo is deze raadselachtige man heengegaan. Lezing van zijn werken zouden wij eer af- dan aanraden. In 't algemeen trouwens begrijpen we niet goed, hoe ook Christenen ten onzent zoo hoog loopen kunnen met boeken als van Ibsen, den noodlotsman, en dergelijke. Toegegeven dat er veel kunst in zit, is toch het wezenlijk nut, dat zij stichten al zeer betwijfelbaar. En zelfs waar zij in het rechte spoor gaan, is dat toch lang vóór hen en veel beter door Gods Woord en in het Christendom geweest. Wie den helderen zonneschijn heeft, behoeft zich toch waarlijk niet te bedienen van de olielamp!

A. J. HOOGENBIRK.